

Uwagi na temat poradnika dla nauczycieli pt. *Kaszuby przez wieki (cz. 9)*

13. Temat: Wojny polsko-szwedzkie na Pomorzu.

Wprowadzenie, Cele lekcji i Przebieg lekcji

Byłoby wskazane, aby określając nazwę państwa polsko-litewskiego po 1569 r. używać (choćby tylko raz) pełnego określenia: Rzeczpospolita Obojga Narodów (Autorzy posługują się wyłącznie terminami Rzeczpospolita i Polska). Co ciekawe, jednocześnie używają określenia Królestwo Szwecji.

We *Wprowadzeniu* napisano: *W roku następnym Szwedzi odzyskali co prawda inicjatywę, jednak dwa wielkie polskie zwycięstwa [podkreślenie moje – D.Sz.] z roku 1629 – pod Górzniem i pod Trzcianą – pozwoliły Koniecpolskiemu opanować sytuację na froncie pomorskim. Otóż, pod Górzniem to wojsko szwedzkie odniosło zwycięstwo.* Z tekstu zdaje się wynikać, że wojskami polskimi w tej bitwie dowodził Koniecpolski, co nie jest prawdą (dowodził jedynie w bitwie pod Trzcianą).

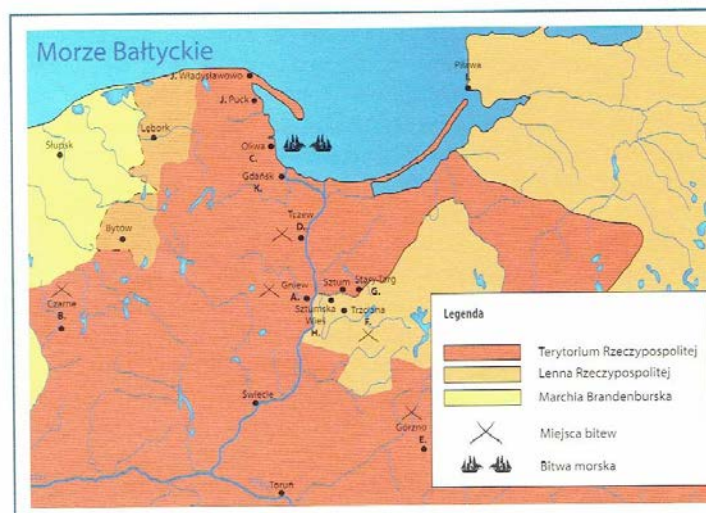
Karta pracy: Wojny polsko-szwedzkie na Pomorzu.

Zadanie 2.

Poniżej przedstawiam skan mapki zaprezentowanej w tym zadaniu.

Zapoznaj się z zamieszczoną mapą, a następnie wykonaj polecenia.

Wojna polsko-
szwedzka
w latach
1626–1629

Powyższą mapkę zatytułowano w sposób następujący: *Wojna polsko-szwedzka w latach 1626-1629* oraz podano, że opracowano ją na podstawie biografii Gustawa II Adolfa, autorstwa Z. Anusika. W związku z tym, że we wspomnianej książce mapki nie ma, można przyjąć, że jest ona dziełem Autorów (lub powstała na ich zlecenie).

Niestety, mapka zawiera kilka błędów i niedociągnięć:

a) we wspomnianych latach (1626-1629) **Rzeczpospolita graniczyła nie tylko z Brandenburgią, ale i z Księstwem Pomorskim, czyli z państwem, którego władcy określali się mianem książąt Kaszub bądź Kaszubów (tego państwa nie zaznaczono na mapie!).**

b) w XVII w. **Brandenburgia była elektoratem Rzeszy, nie zaś *marchią* jak chcą tego Autorzy.** Jako elektorat określa się to państwo od 1356 r., czyli od tzw. złotej bulli Karola IV.

c) jeśli mapka ma za zadanie ilustrować sytuację z lat 1626-1629, to powinna również przedstawiać postanowienia rozejmu w Altmarku (1629), na mocy którego w ręce szwedzkie dostała się znaczna część północnego obszaru należącego do Rzeczypospolitej. **Tymczasem na mapce nie zaznaczono zdobytych przez Szwecję ziem (także legenda nie zawiera tego wątku).**

d) na mapce nie zaznaczono Królewca (stolica Prus Książęcych), a jednocześnie podano dużo mniejsze ośrodki w Prusach Królewskich, np. Władysławowo (w miejscowości tej, zwanej wówczas Wielką Wsią, miał powstać port wojenny, ale decyzję o jego powstaniu podjęto dopiero w latach 30. XVII w.; **powstanie władysławowskiego portu nastąpiło więc później niż w okresie przedstawionym na mapie).** Warto jeszcze zauważyć, pomijając nazwę samego portu, że **Wielka Wieś została oficjalnie nazwana Władysławowem dopiero w XX stuleciu.**

Natomiast polecenie (do tej mapki i zamieszczonej tabelki) brzmi następująco: *Uzupełnij tabelę dotyczącą bitew polsko-szwedzkich, które rozegrały się na Pomorzu.* Wśród opisów bitew znajduje się taki o to: *Bitwy te rozegrały się w ostatnim okresie wojny na Pomorzu. Dzięki dwóm zwycięstwom Polacy wyparli Szwedów z większości ziem pomorskich i doprowadzili do zawarcia rozejmu.* Niewątpliwie, jest to nawiązanie do treści, które na wstępie cytowałem (bitwy pod Górzniem i Trzcianą). Należy więc jeszcze raz podkreślić, że Polacy odnieśli zwycięstwo jedynie pod Trzcianą.

14. Temat: Reformacja i kontrreformacja

Karta pracy: Wojny polsko-szwedzkie na Pomorzu.

Zadanie 1

Wśród opisów, które należy w tym zadaniu podporządkować do odpowiedniej osoby, znajduje się następujący: *duchowny protestancki ze Słupska, napisał katechizm w języku polskim*. Oczywiście, chodzi tutaj o Michała Pontanusa, **o którym jednak nie można powiedzieć, że napisał katechizm. On, go przetłumaczył.** Co do języka tego tłumaczenia, to różnie się tę kwestię interpretuje (chyba najczęściej, że jest to polszczyzna z licznymi kaszubizmami). Powszechnie jednak zalicza się to dzieło do zabytków języka kaszubskiego.

Zadanie 3

W zadaniu tym Autorzy **nie podali opisu bibliograficznego** prezentowanego źródła, tj. raportu pastora Hakena (w pytaniu do tego tekstu mylnie podano Hakel).

15. Pomorze Zachodnie i Gryfici.

Wprowadzenie, Cele lekcji, Przebieg lekcji

Nawet w tym Autorzy nie podają oficjalnej nazwy (Księstwo Pomorskie) państwa Gryfitów (zapisują je jako *księstwo pomorskie*).

Przebieg lekcji

Autorzy w tym miejscu napisali: *Nauczyciel przypomina podstawowe wiadomości na temat podboju Pomorza przez Piastów i utworzenia biskupstwa w Kołobrzegu. Podkreśla także fakt, że mimo podporządkowania się państwu polskiemu Pomorze Zachodnie zachowało sporą autonomię i przez długi czas znajdowało się pod panowaniem przedstawicieli lokalnej dynastii*. Takie ujęcie może sugerować, że panowanie polskie (pod podbojach Bolesława Krzywoustego) nad Pomorzem Zachodnim trwało dosyć długo. W rzeczywistości było niewiele więcej niż pół wieku. **W cytowanym zdaniu znajduje się określenie nieprawdziwe i bulwersujące, a dla czytelnika kaszubskiego wręcz obraźliwe. Na podstawie jakich przesłanek Autorzy określili Gryfitów mianem lokalnej dynastii?!** Była to jedyna dynastia panująca w zachodniej części Pomorza i to przez pół tysiąca lat! Gryfici byli też jedną z najdłużej panujących rodzin w Europie (np. Piastowie jako władcy Polski

panowali cztery stulecia). **Czyż to nie jest przejaw polskiego, kolonialnego postrzegania Kaszubów i ich dziejów?**

Zadanie 2

W zadaniu tym należy uzupełnić tekst przez odpowiedni dobór wymienionych pojęć. Chciałbym się odnieść do kilku zdań.

Władcy Pomorza Zachodniego z dynastii..... często dzielili swoje państwo pomiędzy synów. Tradycyjnie w regionie tym istniały trzy księstwa.

Pomorze Zachodnie zostało w pierwszym zdaniu słusznie nazwane państwem. **Natomiast w zdaniu drugim widnieje określenia *region*, którego użycie w tym kontekście jest niezrozumiałe.**

Na zachodzie [wspomnianego państwa – D.Sz.] znajdowało się księstwo....., ze stolicą w Wołogoszczy, leżącej współcześnie w granicach Niemiec.

Księstwo wołogoskie obejmowało nie tylko zachodnie ziemie Pomorza. W skład powstałego w 1295 r. księstwa wchodziły przykładowo takie miasta jak Gryfice, Stargard, Trzebiatów i Szczecinek. Dopiero od drugiej połowy XIV w. sytuacja wyglądała inaczej – książęta wołogoscy posiadali w zasadzie tylko zachodnią część Pomorza (dziś należąca do Niemiec), choć i tu był wyjątek (wschodnią granicę państwa Eryka II wyznaczały tereny położone nad Łebą).

16. Temat: Pod rządami pruskimi.

We *Wprowadzeniu* Autorzy napisali: *W granicach pruskiego państwa Pomorze pozostawało aż do 1920 roku.* Niestety, przez brak precyzji zdanie to może zostać przez odbiorców błędnie zinterpretowane. Wystarczyłoby tylko napisać, że chodzi o Pomorze Gdańskie (bez Gdańska). Warto jeszcze odnotować jedno zdanie: *Prowadzona w szkołach germanizacja wywołała powszechne niezadowolenie wśród Kaszubów. Nieprzychylnie zaborcom nastroje odnotowano już w 1826 roku. W 1887 roku język polski został usunięty z listy przedmiotów nauczania; na początku XX wieku wycofano ojczystą mowę z nauczania*

religii. Czy to znaczy, że Autorzy uważają, że ojczystą mową Kaszubów jest polszczyzna?

Przebieg zajęć i Karta pracy

W tych elementach tej lekcji stwierdzenia Autorów i prezentowane teksty mają jednoznaczny wydźwięk – ich celem jest ukazanie Kaszubów jako polskich patriotów, jako Polaków. **Szkoda, że Ceynowa został tutaj wyłącznie ukazany na tle wydarzeń z lat 1846-1848, a zupełnie pominięto jego późniejszą działalność i poglądy (oraz ich odbiór przez Polaków).**